

Dejanske in želene osebnostne lastnosti športnih pedagogov

Saša Cecić Erpič¹, Dušica Boben², Vlasta Zabukovec³ in Branko Škof¹

¹ *Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Ljubljana*

² *Center za psihodiagnostična sredstva, d.o.o., Ljubljana*

³ *Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana*

Povzetek: V prejšnjem desetletju se je v psihologiji osebnosti uveljavil petfaktorski model osebnosti, ki vključuje dimenzije energije, sprejemljivosti, vestnosti, čustvene stabilnosti in odprtosti. V študiji smo v skladu s petfaktorskim modelom ugotavljali, kakšne so (dejanske) osebnostne značilnosti športnih pedagogov, kakšen je osebnostni profil idealnega predstavnika te poklicne skupine, kot ga ocenjujejo eksperti, ter v kolikšni meri se profila dejanskih in želenih (idealnih) osebnostnih lastnosti med seboj razlikujeta. V članku predstavljamo tudi razlike v osebnostnih lastnostih med različno starimi športnimi pedagogi obeh spolov. V študiji je sodelovalo 76 športnih pedagogov (40 moških, 36 žensk), starih od 24 do 58 let (povprečna starost 39,7 let). Osebnostne lastnosti idealnega športnega pedagoga je ocenjevalo 34 ekspertov s področja športa. Dejanske in želene osebnostne dimenzije smo preučevali z ocenjevalno lestvico BFO. Ugotavljamo, da je za dejanski osebnostni profil športnih pedagogov značilna zmerno visoka izraženost vseh petih dimenzij, kar je relativno skladno s socialnim tipom Hollandove taksonomije, značilnim za učitelje. Idealni športni pedagog naj bi imel v primerjavi z udeleženci enako izraženo dimenzijo sprejemljivosti ter višje izražene dimenzije energije, vestnosti, čustvene stabilnosti in odprtosti. Primerjava med moškimi in ženskimi športnimi pedagogi kaže, da imajo ženske bolj izraženi dimenziji energije in sprejemljivosti. Transverzalna primerjava osebnostne strukture različno starih udeležencev kaže, da se ti ne razlikujejo v izraženosti nobene od petih osebnostnih dimenzij.

Ključne besede: osebnostne lastnosti, petfaktorski model osebnosti, učitelji, športna vzgoja

Actual and preferred personality characteristics of physical educators

Saša Cecić Erpič¹, Dušica Boben², Vlasta Zabukovec³ and Branko Škof¹

¹ *University of Ljubljana, Faculty of Sports, Ljubljana, Slovenia*

² *Center for Psychodiagnostic Resources Ltd., Ljubljana, Slovenia*

³ *University of Ljubljana, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia*

Abstract: The Five-Factor Model of personality, which includes dimensions energy, agreeableness, conscientiousness, emotional stability, and openness, gained a growing acceptance by personality researchers. In the present study the actual personality characteristics of physical educators and the personality profile of an ideal (according to subjective evaluations of experts) physical educator were investigated. The aim of the study was to examine differences between profiles of actual and preferred

personality characteristics and to present differences in personality characteristics between male and female physical educators of different ages. The study included 76 (40 male, 36 female) 24 to 58 year-old physical educators (mean age 39.7 years). 34 experts from the field of sport, physical education, and kinesiology evaluated the preferred personality structure of an ideal physical educator. The Big Five Observer (BFO) was used to assess actual and preferred personality structures. These results show that the actual personality profile of physical educators is described with all five moderately high dimensions, which is relatively congruent with the social type from Holland's typology, characteristic of educators. In comparison with participants, an ideal physical educator should have equally expressed agreeableness, while other four dimensions should be highly expressed. Gender differences in energy and agreeableness (women have higher results in both dimensions) were found significant. No significant age differences in the personality structure were obtained by a cross-sectional comparison.

Key words: personality traits, five factor model, teachers, physical education

CC=3120 3700

Zaradi pomena, ki ga ima osebnost v psihologiji, je bilo v preteklosti o strukturi osebnosti oblikovanih mnogo različnih teorij. Velika medsebojna različnost in številčnost teorij sta vplivali na to, da se nobena izmed njih ni dokončno in popolnoma uveljavila, s čimer psihologija kot znanost ni mogla doseči konsenza in skupnega jezika za ocenjevanje osebnosti. Večina raziskovalcev se je sicer strinjala z uporabo faktorске analize kot matematičnega orodja za ugotavljanje strukturne zgradbe osebnosti, ne pa tudi glede števila faktorjev, ki sestavljajo konstrukt osebnosti (Digman, 1990).

V devetdesetih letih se je v svetu uveljavil petfaktorski model osebnosti. Rezultati različnih empiričnih študij so potrdili, da lahko najpomembnejše osebnostne poteze zadovoljivo opišemo z modelom, ki vsebuje pet ortogonalnih, torej relativno neodvisnih, ekskluzivnih faktorjev (Caprara, Barbaranelli, Borgogni, Bucik in Boben, 1997), in da je takšen model uporabna in veljavna taksonomija za prikaz individualnih razlik (Digman, 1990; Goldberg, 1993; Mervielde in Vandierendonck, 1994). Novejše študije osebnostne strukture kažejo, da gre za pet robustnih faktorjev, ki vključujejo veliko število osebnostnih lastnosti (Goldberg, 1993). Takšna petfaktorska struktura se izoblikuje ne glede na to, ali k preučevanju osebnosti pristopamo leksikografsko ali faktorško, kar izraža robustnost omenjene strukture. Glede na to, da model potrjujejo številne leksikografske in faktorске študije, lahko domnevamo, da gre za model z vseobsegajočo in splošno strukturo (Ostendorf in Angleitner, 1994). K splošnosti modela prispeva tudi način oblikovanja faktorjev, ki niso bili postulirani, ampak odkriti po induktivni poti.

Pregled sodobne literature s področja osebnosti kaže, da se pojavljata vsaj dva alternativna petfaktorska modela (Ostendorf in Angleitner, 1994), ki sta si v grobem podobna. McCrae in Costa (1987), ki sta avtorja prvega modela, sta za merjenje petih faktorjev osebnosti razvila vprašalnik NEO – Personality Inventory (ali NEO-PI). Instrument temelji na hierarhičnem pristopu, saj vsako od petih dimenzij (nevroticizem, ekstravertnost, odprtost za izkušnje, sprejemljivost in vestnost) sestavlja šest

poddimenzij ali potez. Drugi model, ki vsako od petih dimenzij pojasnjuje z dvema poddimenzijama, so oblikovali italijanski raziskovalci Caprara, Barbaranelli in Borgognijeva (Caprara in dr., 1997). Iz tega modela izhajata vprašalnik in ocenjevalna lestvica petih velikih faktorjev osebnosti (Vprašalnik Big Five Questionnaire – BFQ in Ocenjevalna lestvica Big Five Observer – BFO), ki sta pogosto navajana in uporabljana instrumenta, prirejena in prevedena pa sta tudi v slovenski jezik. Avtorji slovenske verzije instrumentov so G. V. Caprara, C. Barbaranelli, L. Borgogni, V. Bucik in D. Boben. Glede na to, da smo v pričujoči študiji uporabili slovensko obliko ocenjevalne lestvice BFO, bomo podrobneje predstavili slednji model ter dimenzije in poddimenzije, ki ga sestavljajo.

Petfaktorski model osebnosti italijanskih raziskovalcev, iz katerega izhajata vprašalnik BFQ in ocenjevalna lestvica BFO, obsega pet dimenzij: energijo, sprejemljivost, vestnost, čustveno stabilnost in odprtost, vsako med njimi pa opredeljujeta po dve poddimenziji (Caprara in dr., 1997). Dimenzijo energije, ki jo v literaturi pogosto imenujejo ekstravertnost (McCrae in Costa, 1987) ali surgentnost (Goldberg, 1990; v Caprara in dr., 1997), opredeljujeta poddimenziji aktivnost in dominantnost. Prva se nanaša na energična in dinamična vedenja, nagnjenost h govorjenju in entuziazem, druga pa na sposobnosti samouveljavljanja in uveljavljanja lastnega vpliva v odnosu do drugih. Dimenzija sprejemljivost je v drugih instrumentih navadno omenjena kot prijetnost (McCrae in Costa, 1987) ali prijateljskost nasproti sovražnosti (Digman, 1990; v Caprara in dr., 1997). Opredeljujeta jo poddimenziji sodelovanje in prijaznost. Sodelovanje se nanaša na zmožnost razumevanja in podpiranja zahtev in potreb drugih ter na sposobnost učinkovitega sodelovanja z drugimi, poddimenzija prijaznost pa meri vidike, ki so povezani s prijaznostjo, zaupanjem in odprtostjo do drugih.

Dimenzija vestnost se nanaša na sposobnost samouravnavanja, in sicer z obeh vidikov – zaviranja in aktiviranja dejavnosti (Caprara in dr., 1997). Opredeljujeta jo poddimenziji natančnost in vztrajnost. Prva meri vidike, ki se nanašajo na zanesljivost, vsestransko skrbnost ter ljubezen do urejenosti in reda. Druga pa meri vidike, ki so povezani z vztrajnostjo in sposobnostjo posameznika, da prevzete naloge in dejavnosti predčasno ne opusti, ampak izpelje do konca. Četrto izmed dimenzij, čustveno stabilnost, sestavljata poddimenziji kontrola čustev in kontrola impulzov. Kontrola čustev označuje predvsem tiste vidike osebnosti, ki se povezujejo s kontrolo napetosti ter čustvenimi izkušnjami. Poddimenzija kontrola impulzov meri vidike, ki se nanašajo na kontroliranje lastnega vedenja v različnih situacijah, tudi tistih, ki so neprijetne, konfliktno ali nevarne. Dimenzijo odprtosti drugi avtorji (npr. McCrae in Costa, 1987) imenujejo mentalna odprtost, odprtost za izkušnje in intelekt. Opredeljujeta jo poddimenzija odprtost za kulturo, ki se nanaša na zanimanje za nove informacije in nabiranje znanja, in poddimenzija odprtost za izkušnje, ki se nanaša na pozitiven odnos do novosti, na sposobnost upoštevanja več vidikov in pozitiven odnos do drugačnega.

Osebnostne dimenzije izražajo posameznikove poklicne interese in preference (Holland, 1985), posredno pa so povezane tudi z izbiro poklica, poklicno uspešnostjo in poklicnim zadovoljstvom (Furnham, 1994). Povezavo med osebnostnimi dimenzijami,

izbiro poklica ter organizacijsko strukturo predstavlja Hollandov taksonomski model poklicnih interesov, ki je kasneje prerasel v teorijo (De Fruyt in Mervielde, 1997; Furnham, 1994). Poudariti velja, da je Hollandov model eden najbolj citiranih in empirično preverjenih tovrstnih modelov, saj je pomemben za ocenjevanje osebnosti v okvirju delovnih organizacij. Model temelji na konceptu medsebojne skladnosti posameznika in okolja oziroma skladnosti med značilnostmi posameznika (npr. sposobnostmi, osebnostnimi dimenzijami, temperamentom) ter zahtevami in značilnostmi delovnega okolja. Holland (1985a, b) predpostavlja, da posameznik išče in izbira takšna delovna okolja, v katerih lahko izrazi svoje interese. Posameznik in delovno okolje sta v medsebojni interakciji (Holland, 1985a; Niklanović, Lapajne, Hruševar-Bobek in Boben, 1996). To pomeni, da človek običajno izbere svojim značilnostim skladno okolje, ki ga glede na svoje potrebe in interese sooblikuje ter spreminja.

Hollandova teorija ni samo deskriptiven oris osebnostnih tipov, ampak nadgrajuje nekatere predpostavke o interakciji med posameznikom in njegovim okoljem (Furnham, 1994; Niklanović in dr., 1996). Taksonomija obsega šest različnih osebnostnih tipov (realistični, raziskovalni, umetniški, socialni, podjetniški in konvencionalni – ang. RIASEC), ki se skladajo s šestimi tipi delovnega okolja (Furnham, 1994; Niklanović in dr., 1996; Phares in Chaplin, 1997). To pomeni, da je za vsak osebnostni tip značilna določena konfiguracija osebnostnih značilnosti in atributov, ki se skladajo z določenimi poklici, delovnimi zahtevami in nalogami. Strukturalni model delovnih okolij (Phares in Chaplin, 1997) pripisuje socialnemu okolju, za katerega sta značilna poklica učitelja in socialnega delavca, naslednje osebnostne korelate: vedrost, pustolovskost, konzervativnost, femininost, dominantnost, odvisnost, občutljivost in sociabilnost. Takšna naj bi bila tudi konfiguracija osebnostnih značilnosti učiteljev in socialnih delavcev, ki sodijo v socialni tip (Niklanović in dr., 1996). Holland (1985b; Niklanović in dr., 1996) socialnemu tipu pripisuje lastnosti sodelovalnosti, prijaznosti, empatičnosti, družabnosti, potrežljivosti, odgovornosti in superiornosti.

Namen prispevka je opisati osebnostne značilnosti poklicne skupine športnih pedagogov ter jih primerjati z osebnostnim profilom idealnega predstavnika takšne skupine po ocenah ekspertov. Glede na to, da pedagogi aktivno sooblikujejo pedagoški proces (Papaioannou in Goudas, 1999), je poznavanje njihove osebnostne strukture pomembno tudi z vidika načrtovanja poklicnega izobraževanja športnih pedagogov. Učinkovito poklicno izobraževanje bi se moralo osredotočiti na razvoj tistih spretnosti in veščin, ki so pomembne za izvajanje poklica, vendar niso značilne za osebnostno strukturo poklicne skupine (Holland, 1985a). Zastavljeni raziskovalni problem zato daje odgovore na vprašanja, katere osebnostne lastnosti in iz njih izhajajoči spretnosti, vedenja in veščine so pomembni za učinkovito delo športnih pedagogov. Namen prispevka je tudi ugotoviti, ali je vzorec športnih pedagogov, ki so sodelovali v študiji, poklicna skupina z relativno homogeno osebnostno strukturo ali obstajajo razlike v izraženosti osebnostnih lastnosti med različno starimi športnimi pedagogi in pedagoginjami.

Metoda

Udeleženci

V vzorec je bilo vključenih 76 učiteljev športne vzgoje iz različnih slovenskih šol. Med njimi je bilo 33 športnih pedagogov, ki so zaposleni na osnovnih šolah, in 39 zaposlenih na gimnazijah. Za štiri udeležence podatkov o zaposlitvi nimamo. V študiji je sodelovalo 40 moških in 36 žensk, starih od 24 do 58 let. V povprečju so bili stari 39,7 let ($SD = 7,7$ let). Njihova povprečna delovna doba je 15,8 let ($SD = 8,3$ let). Udeležence smo glede na njihovo kronološko starost razdelili v tri podskupine, enakomerno zastopane po spolu. Starostne skupine smo oblikovali v skladu s tistimi, ki jih v postopku standardizacije in oblikovanja starostnih norm navajajo priročniki različnih osebnostnih vprašalnikov (Caprara in dr., 1997; Eysenck in Eysenck, 1997). Opredelitev starostnih skupin se v grobem sklada tudi z Levinsonovo (1978, 1990) teorijo razvoja v odraslosti. Natančnejšo frekvenčno porazdelitev udeležencev po starostnih skupinah prikazuje tabela 1.

Tabela 1: Frekvenčna porazdelitev udeležencev glede na njihovo kronološko starost

Starost	
24 – 35 let	23
36 – 45 let	32
46 – 58 let	15
Manjkajoči podatki	6
Skupaj	76

Osebnostne lastnosti idealnega športnega pedagoga v slovenskih osnovnih šolah in gimnazijah je ocenjevalo 34 ekspertov s področja športa, to je pedagoških delavcev (asistentov, docentov, izrednih in rednih profesorjev) Fakultete za šport Univerze v Ljubljani. Med njimi je bilo 25 moških in 9 žensk, starih od 27 do 61 let ($M = 41,8$ let; $SD = 8,8$ let).

Pripomočki

Za ugotavljanje dejanskih in želenih osebnostnih dimenzij športnih pedagogov smo uporabili dve obliki ocenjevalne lestvice BFO (za samoocenjevanje – BFO-S in za ocenjevanje drugih – BFO-D). BFO temelji na modelu “velikih pet” in je standardiziran ter zanesljiv merski pripomoček (Caprara in dr., 1997), ki je bil po italijanski verziji preveden ter prirejen za slovensko govorno-kulturno področje. Ocenjevalna lestvica BFO meri pet dimenzij, to so: energija, sprejemljivost, vestnost, čustvena stabilnost in

odprtost. Dimenzija energija se nanaša na vidike osebnosti, povezane z energičnim, dinamičnim in aktivnim vedenjem, sposobnostjo samouveljavljanja ter vplivanja na druge (vse opise dimenzij povzemamo po Caprara in dr., 1997). Dimenzija sprejemljivost meri osebnostne vidike, ki so povezani s sposobnostjo razumevanja, sodelovanja, zaupanja in odprtosti do drugih, vestnost pa se nanaša na tiste vidike osebnosti, ki so povezani z zanesljivostjo, natančnostjo, vztrajnostjo in delovnostjo. Dimenzija čustvena stabilnost meri značilnosti osebnosti, ki so povezane z neanksioznim, manj čustvenim in manj impulzivnim vedenjem ter sposobnostjo kontroliranja lastnih čustev, odprtost pa se nanaša na vidike osebnosti, kot so: zanimanje za novosti in izkušnje, informiranost, ustvarjalnost, originalnost in radovednost.

Dejanske osebnostne dimenzije športnih pedagogov smo ugotavljali z ocenjevalno lestvico BFO-S. Ker so udeleženci ocenjevali sami sebe, smo uporabili obliko, ki je namenjena samooceni. Zanesljivost posameznih dimenzij, izražena s Cronbachovim koeficientom zanesljivosti, se giblje med 0,71 in 0,84 (priročnik navaja vrednosti koeficientov zanesljivosti med 0,67 in 0,85). Želene oz. idealne osebnostne dimenzije športnih pedagogov so z BFO-D, to je obliko, namenjeno ocenjevanju drugih, ocenjevali eksperti. Zanesljivost lestvice za ocenjevanje drugih se giblje med 0,76 do 0,83 (Caprara in dr., 1997).

Postopek

Rezultati, ki jih predstavljamo, so del obširne študije "Vzdržljivostni tek in druge aerobne športne aktivnosti v šolski športni vzgoji". Učitelji, ki so sodelovali v študiji, poučujejo športno vzgojo v naključno izbranih osnovnih in srednjih šolah v Sloveniji. Učitelji športne vzgoje so svoje osebnostne značilnosti ocenjevali s samoocenjevalno obliko BFO-S. Vprašalnike so, tako kot eksperti, izpolnjevali individualno. Želene osebnostne lastnosti športnih pedagogov so z lestvico BFO-D ocenjevali eksperti. Eksperti so na lestvici ocenili idealne osebnostne lastnosti športnih pedagogov, torej takšne, kot naj bi jih po njihovem mnenju imeli idealni športni pedagogi. Razlike med dejanskimi in želenimi osebnostnimi dimenzijami smo ugotavljali s *t*-testom, vpliv spola in starosti na izraženost dimenzij pa z enosmerno analizo variance. Interakcijskega vpliva spola in starosti na izraženost posameznih osebnostnih dimenzij zaradi majhnega števila udeležencev v posameznih podskupinah nismo mogli ugotavljati.

Surove rezultate BFO-S in BFO-D smo po normah iz priročnika (Caprara in dr., 1997) spremenili v standardizirane *T* vrednosti, s čimer smo med seboj izenačili posameznike ter ustvarili pogoje za njihovo medsebojno primerjavo. Distribucija *T* vrednosti ima aritmetično sredino 50 in standardno deviacijo 10 (Caprara in dr., 1997). Priročnik navaja, da *T* vrednosti med 35 in 45 označujejo nizko povprečno raven (malo izražena dimenzija), vrednosti med 45 in 55 povprečno raven (zmerno izražena dimenzija), vrednosti med 55 in 65 visoko povprečno raven (dokaj izražena dimenzija) in vrednosti nad 65 zelo visoko povprečno raven (zelo izražena dimenzija) izraženosti osebnostne dimenzije.

Rezultati

Primerjava dejanskih in □elenih osebnostnih lastnosti športnih pedagogov

Deskriptivna analiza dejanskih osebnostnih lastnosti športnih pedagogov je predstavljena v tabeli 2, analiza osebnostnih lastnosti idealnega športnega pedagoga pa v tabeli 3.

Rezultati kažejo, da so vse dejanske osebnostne dimenzije povprečno izražene. To pomeni, da so udeleženci zmerno komunikativni in zgovorni (vse opise osebnostnih dimenzij povzemamo po Caprara in dr., 1997), imajo zmerno predispozicijo za vodjo in so radi v družbi (značilnosti *energije*), zanimajo jih problemi in potrebe drugih ter težijo k vpljudnemu in prisrčnemu vedenju (značilnosti *sprejemljivosti*). Udeleženci težijo k načrtnemu in urejenemu delovanju, ki se v določenih primerih morda zdi nesistematično (značilnosti *vestnosti*), in so zmerno informirani, izvirni ter ustvarjalni (značilnosti *odprtosti*). Relativno učinkovito nadzirajo anksioznost in skrbi, zato jih okolica običajno zaznava kot zmerno mirne in sproščene, ki pa v določenih okoliščinah reagirajo napeto in razdraženo (značilnosti *čustvene stabilnosti*).

Po ocenah ekspertov, ki so ocenjevali dimenzije idealnega športnega pedagoga, bi moral ta imeti vse osebnostne dimenzije (z izjemo energije, ki bi morala biti močno izražena) visoko povprečno izražene. Idealni športni pedagog naj bi imel močno izraženo

Tabela 2: Deskriptivne statistike dimenzij BFO-S (dejanske osebnostne lastnosti) – standardizirane T vrednosti.

Dimenzija	N	M	SD	min	max
Energija	76	55,90	9,27	33,33	73,49
sprejemljivost	76	55,01	8,53	28,59	71,21
Vestnost	76	54,86	8,98	32,19	69,69
Čustvena stabilnost	76	53,79	7,87	34,41	68,38
Odprtost	76	54,56	9,50	34,03	72,92

Tabela 3: Deskriptivne statistike dimenzij BFO-D (osebnostne lastnosti idealnega predstavnika) – standardizirane T vrednosti.

Dimenzija	N	M	SD	min	max
Energija	34	62,07	4,10	51,81	69,88
sprejemljivost	34	56,37	5,38	41,09	64,53
Vestnost	34	60,87	7,45	36,43	69,69
Čustvena stabilnost	34	62,94	4,22	53,45	70,12
Odprtost	34	64,89	5,54	50,69	71,53

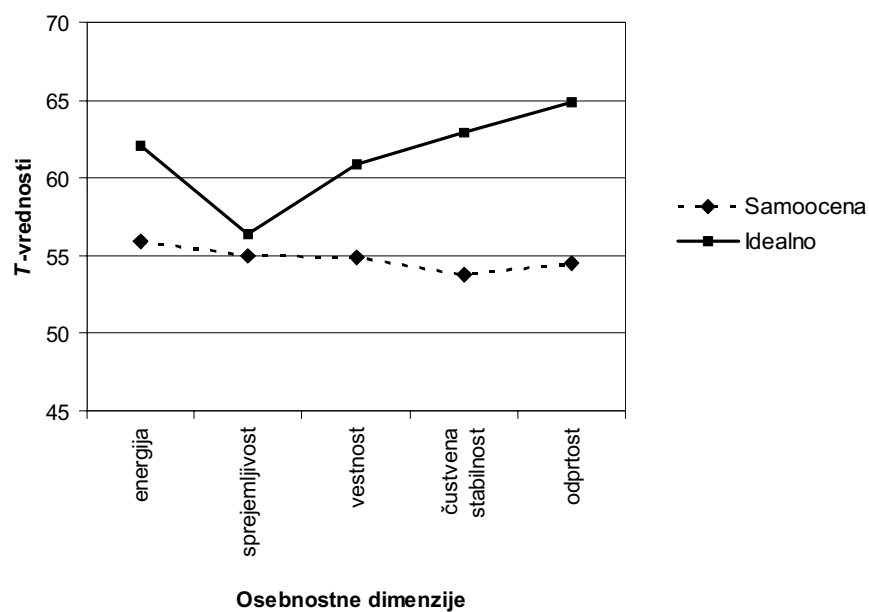
dimenzijo energije ter dokaj izražene dimenzije sprejemljivosti, vestnosti, čustvene stabilnosti in odprtosti. To pomeni (vse opise dimenzij povzemamo po Caprara in dr., 1997), da bi moral, po mnenju ekspertov, idealni športni pedagog aktivno iskati družbo drugih ljudi, imeti predispozicijo za vodjo, moral bi biti zelo zgovoren, komunikativen in se v različnih situacijah sproščeno vesti (značilnosti *energije*). Idealnega športnega pedagoga bi morali dokaj zanimati problemi in težave drugih, težiti bi moral k vljudnemu vedenju (značilnosti *sprejemljivosti*), držati bi se moral pravil, časovnih omejitev in rokov, biti dokaj visoko motiviran za delo, njegovo delovanje pa bi moralo biti načrtno in urejeno (značilnosti *vestnosti*). V različnih situacijah bi moral biti sposoben precej učinkovito nadzorovati svojo anksioznost in ohraniti ravnovesje (značilnosti *čustvene stabilnosti*). Moral bi biti precej izviren in ustvarjalen, z visoko kulturno ravniyo ter precej splošno informiran (značilnosti *odprtosti*).

Rezultati kažejo, da se ocene dejanskih in želenih osebnostnih dimenzij statistično značilno razlikujejo. Rezultati t-testa, s katerim smo preverjali pomembnost razlik, so pokazali, da naj bi imeli idealni športni pedagogi, v primerjavi z ocenami udeležencev, višje izražene dimenzije energije ($p = ,00$), vestnosti ($p = ,00$), čustvene stabilnosti ($p = ,00$) in odprtosti ($p = ,00$). Idealni športni pedagogi bi torej morali biti, v primerjavi z dejanskimi pedagogi, bolj dinamični, ekstravertirani, dominantni (značilnosti *energije*), odgovorni, natančni, vztrajni (značilnosti *vestnosti*), potrpežljivi, sposobni obvladati čustva in impulze (značilnosti *čustvene stabilnosti*), ustvarjalni in odprti za novosti, ideje in vrednote, ki do drugačne od lastnih (značilnosti *odprtosti*). Idealni predstavniki se od udeležencev ne razlikujejo v izraženosti dimenzije sprejemljivosti ($p = ,39$), to je v izraženosti altruističnosti, vljudnosti, empatije in prijaznosti. Primerjavo med profiloma osebnostnih lastnosti povprečnega športnega pedagoga in idealnega predstavnika te skupine po ocenah ekspertov kaže slika 1.

Razlike v dejanskih osebnostnih dimenzijah učiteljev glede na spol, starost in delovne izkušnje

Rezultati enosmerne analize variance, s katero smo ugotavljali razlike v osebnostnih dimenzijah glede na spol in starost, so pokazali nekatere razlike. Primerjava osebnostnih dimenzij med moškimi in ženskimi športnimi pedagogi kaže trend, da imajo ženske vse dimenzije bolj izražene od moških (tabela 4). Skupini se pomembno razlikujeta le v izraženosti dveh dimenzij, to je energije in sprejemljivosti, na obeh pa ženske dosejajo višje vrednosti. To pomeni, da so športne pedagoginje bolj energične, aktivne, dinamične (značilnosti *energije*) ter bolj kooperativne, prijazne in empatične (značilnosti *sprejemljivosti*) kot njihovi moški kolegi.

Rezultati analize variance kažejo, da kronološka starost ne vpliva na izraženost nobenega od petih faktorjev in da se tri starostne skupine športnih pedagogov med seboj pomembno ne razlikujejo.

Slika 1: Primerjava T vrednosti dejanskih in želenih osebnostnih lastnosti.

Tabela 4: Deskriptivne statistike in pomembnost razlik v izraženosti osebnostnih dimenzij glede na spol.

Dimenzija	moški		ženske		$F_{(1,64)}$
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	
Energija	53,85	9,41	58,17	8,69	4,30*
Sprejemljivost	52,69	8,26	57,59	8,18	6,73**
Vestnost	53,30	9,95	56,60	7,52	2,61
Čustvena stabilnost	53,05	8,54	54,62	7,07	0,75
Odprtost	54,02	9,68	55,15	9,39	0,26

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Tabela 5: Deskriptivne statistike in pomembnost razlik v izraženosti osebnostnih dimenzij glede na kronološko starost.

	skupina 1		skupina 2		skupina 3		$F_{(2,64)}$
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	
Energija	55,14	9,77	53,61	8,39	60,03	9,90	2,74
Sprejemljivost	57,04	8,12	52,32	9,26	56,81	7,06	2,67
Vestnost	54,79	7,17	53,82	8,65	56,36	12,27	0,42
Čust. stabilnost	55,27	7,90	52,82	7,72	53,94	8,93	0,62
Odprtost	52,76	10,33	54,08	9,14	57,97	8,56	1,57

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Legenda:

skupina 1 ... starost od 24 do 35 let
 skupina 2 ... starost od 36 do 45 let
 skupina 3 ... starost od 46 do 58 let

Razprava

Rezultate pričujoče študije, ki izhaja iz petfaktorskega modela osebnosti, lahko pojasnimo iz dveh zornih kotov. Prvi vidik, ki je bolj specifičen, interpretira rezultate v smislu značilnosti osebnostne strukture specifične poklicne skupine, to je skupine športnih pedagogov. Drugi vidik je bolj splošen in obravnava rezultate v smislu razlik v osebnostnih dimenzijah med različno starimi odraslimi obeh spolov.

Osebnostni profil udeležencev, ki temelji na njihovi samooceni, kaže na zmerno do visoko izraženost vseh petih osebnostnih dimenzij. Športni pedagogi sebe ocenjujejo kot dokaj živahne in ekstravertirane (značilnosti *energije*), dokaj altruistične, razumevajoče in strpne (značilnosti *sprejemljivosti*), zmerno odgovorne, redoljubne in marljive (značilnosti *vestnosti*), zmerno uravnovešene, mirne in potrpežljive (značilnosti *čustvene stabilnosti*) ter zmerno ustvarjalne in informirane (značilnosti *odprtosti*). Rezultati torej kažejo, da imajo športni pedagogi dokaj visoko izraženi dimenziji energije in sprejemljivosti ter zmerno izražene dimenzije vestnosti, čustvene stabilnosti in odprtosti. Podobno osebnostno strukturo ugotavljajo tudi avtorji standardizacijske študije vprašalnika BFQ (Caprara in dr., 1997), in sicer na podzorcju slovenskih učiteljev. V primerjavi z vzorcem učiteljev imajo pedagogi, ki poučujejo športno vzgojo, nekoliko višje izražene dimenzije energije, vestnosti in čustvene stabilnosti ter približno enako izraženi dimenziji sprejemljivosti in odprtosti. Poudariti pa velja, da teh izsledkov zaradi maloštevilnosti obeh vzorcev, tako vzorca športnih pedagogov kot tudi standardizacijskega vzorca učiteljev, ne moremo posploševati na celotno populacijo slovenskih pedagogov. O podobnem osebnostnem profilu učiteljev

poročajo tudi Rushton, Murray in Paunonen (1983), ki so preučevali osebnostne značilnosti učinkovitih univerzitetnih učiteljev. Kljub temu, da slovenskih športnih pedagogov in anglosaških univerzitetnih učiteljev zaradi kulturnih razlik, generacijskega vpliva ter nekaterih razlik v poklicnem profilu ne moremo enačiti, izsledki Rushtona in sodelavcev pripomorejo k razlagi rezultatov naše študije. Univerzitetni učitelji, ki so učinkoviti pri svojem delu, imajo visoko razvite voditeljske sposobnosti, so ekstravertni in dinamični (v jeziku petfaktorskega modela osebnosti so to značilnosti *energije*), inteligentni, liberalni in objektivni (značilnosti *odprtosti*), sociabilni in razumevajoči (značilnosti *sprejemljivosti*) ter neanksiozni (značilnost *čustvene stabilnosti*). Zanimiva je ugotovitev, da učinkovite univerzitetne učitelje opredeljuje tudi visoko izražena neavtoritarnost, kar bi v jeziku petfaktorskega modela označili kot nizko izraženo dimenzijo *energije*, natančneje njene poddimenzije *dominantnosti* (Caprara in dr., 1997). Tega na vzorcih slovenskih športnih pedagogov in učiteljev ne ugotavljamo.

Osebnostni profil športnih pedagogov, ki so sodelovali v študiji, lahko pojasnimo tudi z vidika Hollandove taksonomije poklicnih interesov. Holland (1985a, b; Furnham, 1994; Phares in Chaplin, 1997) socialni tip, kamor naj bi sodili učitelji, opisuje z značilnostmi, kot so: vedrost in občutljivost (značilnosti *sprejemljivosti*), konzervativnost in odvisnost (značilnosti nizko izražene dimenzije *odprtosti*), pustolovskost (značilnost visoko izražene *odprtosti*), sociabilnost in dominantnost (značilnosti *energije*). Če socialni tip opišemo v jeziku petfaktorskega modela osebnosti, sta torej zanj značilni povprečno visoko izraženi dimenziji sprejemljivosti in energije ter obe ekstremni vrednosti dimenzije odprtosti. Holland (Niklanović in dr., 1996) poklic športnega pedagoga natančneje opredeljuje kot kombinacijo socialnega, podjetniškega in realističnega osebnostnega tipa (t. i. SER kombinacija). To pomeni, da so za športne pedagoge prevladujoče zgoraj opisane značilnosti socialnega tipa, opisujejo pa jih tudi značilnosti drugih dveh tipov. Za podjetniški tip je značilno podjetništvo, pridobitništvo, ambicioznost, ekstravertnost, energičnost, dominantnost in zgovornost (v petfaktorskem modelu osebnosti so to značilnosti *energije*). Športne pedagoge opisujejo tudi značilnosti realističnega osebnostnega tipa, to so: vztrajnost, sistematičnost in urejenost (značilnosti *vestnosti*), konformnost, nefleksibilnost (značilnosti nizko izražene *odprtosti*). Ugotovitve pričujoče študije se s karakteristikami socialnega, podjetniškega in realističnega tipa skladajo le deloma. Športni pedagogi ne ustrezajo popolnoma opisanim tipom Hollandove taksonomije, saj jih opredeljuje dokaj visoko izražena *odprtost*, ki se kaže kot precejšnja ustvarjalnost, izvornost ter informiranost, ne pa tudi kot konzervativnost, konformnost, nefleksibilnosti in odvisnost, ki odražajo nizko izraženo dimenzijo *odprtosti*. Športni pedagogi, ki so sodelovali v tej študiji, se od SER kombinacije tipov ločijo tudi po tem, da jih opredeljuje zmerno izražena dimenzija *čustvene stabilnosti*. Relativno dobro nadziranje anksioznosti in vedenje, ki ga socialna okolica percipira kot sproščeno (značilnosti zmerno visoko izražene dimenzije *čustvene stabilnosti*), so značilnosti osebnostne strukture športnih pedagogov, ki bolj kot v socialni, podjetniški in realistični tip Hollandove tipologije sodijo v konvencionalnega.

Analiza osebnostnega profila idealnega predstavnika poklicne skupine športnih

pedagogov, ki temelji na oceni ekspertov, je pokazala, da bi moral ta imeti dokaj visoko izražene vse osebnostne dimenzije, razen dimenzije *energije*, ki naj bi bila zelo visoko izražena. Na podlagi tega lahko sklepamo, da so dinamičnost, aktivnost, dominantnost, ekstravertiranost in živahnost tiste osebnostne karakteristike, ki so posebej pomembne za delo športnega pedagoga. Primerjava profilov idealnega in povprečnega predstavnika poklicne skupine kaže, da se profila razhajata v vseh dimenzijah, razen v dimenziji *sprejemljivost*. Razlika med profiloma je enoznačna, saj naj bi imeli idealni športni pedagogi v primerjavi z dejanskimi enako izraženo dimenzijo *sprejemljivosti* ter višje izražene dimenzije *energije*, *vestnosti*, *čustvene stabilnosti* in *odprtosti*. Izpostaviti velja dimenzijo *sprejemljivosti*, za katero eksperti ocenjujejo, da je v dejanski skupini enako izražena, kot naj bi bila v idealni. To lahko pomeni, da so športni pedagogi, ki so sodelovali v študiji, tudi idealni predstavniki te poklicne skupine, vsaj kar se tiče izraženosti strpnosti, altruističnosti, empatičnosti, kooperativnosti, vljudnosti ter prijaznosti.

Želene osebnostne dimenzije in intenzivnost njihove izraženosti lahko pojmujeemo kot tiste osebnostne karakteristike, ki po subjektivni oceni ekspertov vplivajo na učinkovito delo učiteljev športne vzgoje. Po mnenju ekspertov je za idealnega športnega pedagoga še najbolj pomembna visoko izražena *energija*. Druge dimenzije naj bi bile dokaj visoko izražene. Ugotovitve pričujoče študije se deloma skladajo z rezultati meta-analize, s katero so Tett, Jackson in Rothstein (1991) preverjali vpliv osebnostnih lastnosti, koncipiranih v skladu z modelom "velikih pet", na subjektivne kriterije delovne učinkovitosti. Avtorji ugotavljajo, da učinkovitost pri delu, če upoštevamo subjektivne kriterije učinkovitosti, kot je na primer ocenjevanje nadrejenih, najbolj napovedujeta *sprejemljivost* in *čustvena stabilnost*. Če delovno učinkovitost ocenjujemo z objektivnimi kriteriji (npr. spretnostjo pri delu, učljivostjo), ima največjo napovedno vrednost dimenzija *vestnosti* (Barrick in Mount, 1997; Salgado 1997). Dimenzija *energija* oziroma *ekstravertnost* veljavno napoveduje uspešnost pri delu v tistih poklicnih skupinah, za katere je pomembna medosebna interakcija, komunikativnost in družabnost (Barrick in Mount, 1997). Literatura med takšne poklicne skupine običajno sicer uvršča menedžerje in prodajalce, mednje pa lahko uvrstimo tudi učitelje. Komunikacijske in socialne spretnosti ter učinkovita medosebna interakcija so pomembne lastnosti tudi za učinkovito delo učiteljev. Učitelji, ki so bolj ekstravertirani in imajo visoko izražene vodstvene spretnosti (v petfaktorskem modelu sta to značilnosti *energije*), so bolj učinkoviti pri svojem delu (Murray, Rushton in Paunonen, 1990). Avtorji med osebnostne značilnosti, ki pomembno korelirajo z delovno učinkovitostjo učiteljev na univerzi, uvrščajo še suportivnost (značilnost *sprejemljivosti*), liberalizem, intelektualno radovednost ter sposobnosti spremenljivosti in prilagajanja (značilnosti *odprtosti*).

Rezultate lahko pojasnimo tudi z bolj splošnega vidika, saj jih lahko obravnavamo v smislu razlik v osebnostnih dimenzijah med različno starimi odraslimi obeh spolov. Primerjava med moškimi in ženskami kaže, da na osebnostno strukturo vpliva tudi spol, saj imajo ženske bolj izraženi dimenziji *energije* in *sprejemljivosti*. MacDonald

(1995, v Phares in Chaplin, 1997) v evolucijski analizi petih velikih faktorjev osebnosti ugotavlja, da takšen robusten model razlike med spoloma v splošnem minimalizira. Kljub temu pa izsledki bolj specifično orientiranih študij kažejo, da se moški in ženske razlikujejo v izraženosti vseh faktorjev, razen v odprtosti za izkušnje (Phares in Chaplin, 1997). V primerjavi z moškimi so ženske, ki so sodelovale v študiji, bolj živahne, ekstravertirane, dinamične in dominantne (značilnosti *energije*), česar druge študije običajno ne ugotavljajo. Energija, v drugih modelih je pogosto poimenovana ekstravertnost, med drugim obsega lastnosti dominantnosti in iskanja vznemirjenja, ki so v večji meri značilne za moške (Helson, Pals in Solomon, 1997; Phares in Chaplin, 1997). Rezultati pričujoče študije se ne skladajo tudi z izsledki tistih študij, ki ugotavljajo, da se moški in ženske v izraženosti osebnostne dimenzije energije ne razlikujejo (npr. Costa in McCrae, 1992; Eysenck in Eysenck, 1975, 1997; Martin in Kirkcaldy, 1998). To kažejo tudi rezultati standardizacijskih študij slovenskih priredb vprašalnikov BFQ in BFO (Caprara in dr., 1997). Rezultate pričujoče študije bi morda lahko pojasnili z značilnostmi vzorca in s specifičnimi zahtevami poklica športnega pedagoga. Zbornik opisov poklicev (Šlibar, Krušič in Zupančič, 1999) med osebnostne lastnosti, pomembne za delo športnih pedagogov in trenerjev, uvršča visoko motiviranost in ambicije po uspehu, visoko raven aspiracije, iniciativnost ter spontanost (v petfaktorskem modelu so to značilnosti *energije*). Na podlagi tega lahko domnevamo, da se za poklic športnega pedagoga verjetno odločajo posameznice z visoko izraženo dimenzijo *energije*. Poudariti velja, da do sedaj zbrani rezultati v pričujoči študiji takšne razlage ne podpirajo in niti ne zavračajo, ampak odpirajo zanimivo raziskovalno vprašanje za nadaljnje preučevanje.

Analiza razlik v izraženosti osebnostnih dimenzij med spoloma je še pokazala, da so ženske, ki so sodelovale v študiji, bolj razumevajoče, strpne, kooperativne in empatične. To pomeni, da imajo ženske v primerjavi z moškimi bolj izraženo osebnostno dimenzijo *sprejemljivosti*, kar je konsistentno z izsledki drugih študij (npr. Budaev, 1999; Caprara et al., 1997; Helson, Pals in Solomon, 1997; MacDonald, 1995, v Phares in Chaplin, 1997; Martin in Kirkcaldy, 1998). Podobno navajata tudi Eysenck in Eysenck (1975, 1997), ki na podlagi vrste empiričnih študij ugotavljata, da imajo odrasli moški bolj izraženo osebnostno dimenzijo psihoticizem. Psihoticizem obsega lastnosti, kot so razumskost, odločnost in nepopustljivost, in pravzaprav pomeni drugi pol dimenzije, ki jo v petfaktorskem modelu imenujemo *sprejemljivost*. Glede na to, da o podobnem vzorcu razlik med spoloma v izraženosti sprejemljivosti konsistentno poročajo študije, v katerih so sodelovali preizkušanci različnih starosti, izobrazbe in iz različnih sociokulturnih okolij, lahko razlike pripišemo biološkemu dejavniku (Barrett in Eysenck, 1984; Budaev, 1999).

Transverzalna primerjava osebnostne strukture različno starih udeležencev kaže, da se udeleženci ne razlikujejo v izraženosti nobene od petih osebnostnih dimenzij. Rezultati morda kažejo na relativno doslednost osebnostnih lastnosti skozi čas, vendar tega na podlagi zbranih rezultatov ne moremo trditi. Pričujoči rezultati se deloma

skladajo z ugotovitvami nekaterih drugih transverzalnih študij. Siegler in sodelavci (1979, v Costa in McCrae, 1997) ter Costa in McCrae (1997) neodvisno ugotavljajo, da se posamezniki v zgodnji in srednji odraslosti ne razlikujejo v izraženosti nevroticizma (*čustvene stabilnosti* v jeziku petfaktorskega modela) in skrbnosti (oziroma *vestnosti*). Isti študiji tudi ugotavljata, da je v primerjavi s posamezniki v obdobju srednje odraslosti za starejše odrasle značilna nižja izraženost dimenzij *energije* in *odprtosti* ter višje izražena *sprejemljivost*. Rezultati, zbrani v pričujoči študiji, ne zaznavajo razlik v teh treh dimenzijah med posamezniki v obdobjih zgodnje in srednje odraslosti, neskladnost z ugotovitvami prej navedenih študij (Siegler in dr., 1979; Costa in McCrae, 1997) pa lahko deloma pojasnimo z značilnostmi vzorca. Vzorec te študije je v primerjavi z navedenima raziskavama sicer relativno majhen (Siegler in dr., 1979 – 915 udeležencev; Costa in McCrae, 1997 – 296 udeležencev), vendar veliko bolj homogen, saj so v njem sodelovali enako izobraženi predstavniki iste poklicne skupine.

Na podlagi empiričnih podatkov lahko zaključimo, da je za dejanski osebnostni profil športnih pedagogov značilna zmerno visoka izraženost vseh petih dimenzij, kar je relativno skladno s socialnim tipom Hollandove taksonomije. Po mnenju ekspertov se profil idealnega predstavnika te poklicne skupine razlikuje od prej omenjenega profila. V primerjavi z udeleženci, ki so sodelovali v študiji, naj bi imeli idealni športni pedagogi enako izraženo dimenzijo sprejemljivosti ter višje izražene dimenzije energije, vestnosti, čustvene stabilnosti in odprtosti. To so osebnostne karakteristike, ki po subjektivnem mnenju ekspertov vplivajo na učinkovito delo poklicne skupine. Poudariti velja, da namen prispevka ni bil razviti selekcijska merila za delo učitelja športne vzgoje, ampak le ugotoviti značilnosti njihove osebnostne strukture. Menimo, da je poznavanje osebnostne strukture športnih pedagogov, ki aktivno sooblikujejo potek pedagoškega procesa (Papaioannou in Goudas, 1999), pomembno tudi z vidika načrtovanja njihovega poklicnega izobraževanja. V skladu s Hollandovim pristopom (1985a) to pomeni, da bi se moralo učinkovito poklicno izobraževanje osredotočiti na razvoj tistih spretnosti in veščin, ki so pomembne za izvajanje poklica, vendar med posamezniki niso zadosti izražene. V procesu izobraževanja bi morali zato pozornost posvetiti razvoju tistih spretnosti in veščin, s katerimi bi posamezniki nadomestili nekongruentnost med lastno osebnostno strukturo in zahtevami poklicnega okolja. Na podlagi tega lahko rezultate študije razumemo tudi kot smer, v katero naj bi se razvijal kurikulum učinkovitega izobraževanja športnih pedagogov. Glede na to, da je model velikih pet uporaben tudi v organizacijski psihologiji (Caprara in dr., 1997), pa pričujoča študija odpira nekatera nova raziskovalna vprašanja, kot na primer, kakšna je povezanost med osebnostno strukturo in učinkovitostjo dela športnega pedagoga.

Literatura

- Barrett, P. in Eysenck, S.B.G. (1984). The assessment of personality factors across 25 countries. *Personality and individual differences*, 5, 615-632.
- Barrick, M.R. in Mount, M.K. (1991). The big five personality dimensions and job performance: Meta-analysis. *Personnel Psychology*, 44, 1-26.
- Bucik, T., Boben, D. in Hruševar-Bobek, B. (1995). Pet velikih faktorjev osebnosti [The big five personality factors]. *Psihološka obzorja*, 4, 33-43.
- Budaev, S.V. (1999). Sex differences in the Big Five personality factors: Testing an evolutionary hypothesis. *Personality and individual differences*, 26, 801-823.
- Caprara, G.V., Barbaranelli, C., Borgogni, L., Bucik, V. in Boben, D. (1997). *Model "velikih pet": priročnik [The Big-Five model: Manual]*. Ljubljana: Produktivnost, Center za psihodiagnostična sredstva.
- Costa, P.T., Jr. in McCrae, R.R. (1992). *Revised NEO Personality Inventory (NEO PI-R) and NEO Five-factor Inventory (NEO-FFI) professional manual*. Odessa: Psychological Assessment Resources.
- Costa, P.T., Jr. in McCrae, R.R. (1997). Stability and change in personality from adolescence through adulthood. V C.F. Halverson, G.A. Kohnstamm in R.P. Martin (ur.), *The developing structure of temperament and personality from infancy to adulthood* (str. 139-150). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- De Fruyt, F. in Mervielde, I. (1997). The five-factor model of personality and Holland's RIASEC interest types. *Personality and individual differences*, 23, 1, 87-103.
- Digman, J.M. (1990). Personality structure: Emergence of the five-factor model. *Annual Review of Psychology*, 41, 417-440.
- Eysenck, H.J. in Eysenck, S.B.G. (1975). *Manual of the Eysenck Personality Questionnaire*. San Diego, CA: EdITS.
- Eysenck, H.J. in Eysenck, S.B.G. (1997). *Eysenckova osebnostna lestvica: EPQ-R, IVE – priročnik [Eysenck's personality questionnaire: EPQ-R, IVE – manual]*. Ljubljana: Produktivnost, Center za psihodiagnostična sredstva.
- Furnham, A. (1994). *Personality at work: The role of individual differences in the workplace*. London: Routledge.
- Goldberg, L.R. (1993). The structure of phenotypic personality traits. *American Psychologist*, 48, 1, 26-34.
- Helson, R., Pals, J. in Solomon, M. (1997). Is there adult development distinctive to women? V P. Hogan, J. Johnson in S. Briggs (ur.), *Handbook of personality psychology* (str. 291-314). San Diego: Academic press.
- Holland, J.L. (1985a). *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Holland, J.L. (1985b). *The SDS professional manual – 1985 revision*. Odessa: Psychological Assessment Resources.
- Levinson, D.J. (1978). *The seasons of a man's life*. New York: Knopf.
- Levinson, D.J. (1990). A theory of life structure development in adulthood. V C.N. Alexander in E.J. Langer (ur.), *Higher stages of human development* (str. 35-53). New York: Oxford University Press.

- Martin, T. in Kirkcaldy, B. (1998). Gender differences on the EPQ-R and attitudes to work. *Personality and individual differences*, 24 (1), 1-5.
- McCrae, R.R. in Costa, P.T., Jr. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 81-90.
- Mervielde, I. in Vandierendonck, A. (1994). The five-factor personality model: European contributions. *Psychologica Belgica, Special issue*, 34 (4), 173-281.
- Murray, H.G., Rushton, J.P. in Paunonen, S.V. (1990). Teacher personality traits and student instructional ratings in six types of university courses. *Journal of Educational Psychology*, 82, 2, 250-261.
- Niklanović, S., Lapajne, Z., Hrušvar-Bobek, B. in Boben, D. (1996). *SDS: Iskanje poklicne poti – priročnik [SDS: Seeking the profession – manual]*. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva.
- Ostendorf, F. in Angleitner, A. (1994). The five-factor taxonomy: Robust dimensions of personality description. *Psychologica Belgica*, 34, 175-194.
- Papaioannou, A. in Goudas, M. (1999). Motivational climate of the physical education class. V Y.V. Auweele, F. Bakker, S. Biddle, M. Durand in R. Seiler (ur.), *Psychology for physical educators* (str. 51-68). Human Kinetics: Champaign.
- Phares, E.J. in Chaplin, W.F. (1997). *Introduction to personality*. New York: Longman.
- Rushton, J., Murray, H. in Paunonen, S. (1983). Personality, research creativity and teaching effectiveness in university professors. *Scientometrics*, 5, 93-116.
- Salgado, J.F. (1997). The five factor model of personality and job performance in the European Community. *Journal of Applied Psychology*, 82 (1), 30-43.
- Šlibar, Z., Krušič, M. in Zupančič, M. (1999). *Opisi poklicev: zbornik [Job description: Readings]*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.
- Tett, R.P., Jackson, D.N. in Rothstein, M. (1991). Personality measures as predictors of job performance: a meta analytic review. *Personnel Psychology*, 44, 703-742.

Prispelo/Received: 21.06.2002

Sprejeto/Accepted: 22.11.2002